

Mars 2023

Rapport

Undersökning av rökfria bostäder år 2021 – 2022

Bakgrund

Medan rökning i allmänna lokaler och samfärdsmedel, där många människor samlas, undan för undan har kringgårdats av rökförbud, har bostäder och jämförbara utrymmen fortsatt att vara fredade zoner för rökare, trots att detta har lett till många klagomål från närboende.

VISIR uppmanade redan år 2010 bostadsföretag att arbeta för rökfria bostadsområden. Åren 2011 och 2016 skickade vi i samarbete med Astma- och Allergiförbundet ut enkäter för att kartlägga förekomsten av rökfria flerbostadshus och planer på sådana hos Allmännyttans bostadsföretag. I november 2016 anordnade flera allergikerorganisationer, VISIR och ABF en konferens om rökfritt boende i Örebro under namnet "Rökfritt boende – finns det?" VISIR har i april 2017 sammanställt en rapport under rubriken "Rökfria hem". Konferensen fick ett högt betyg av deltagarna.

Samarbetet med Astma- och Allergiförbundet fortsatte. Vi delade med oss av nya inhämtade uppgifter från enkäter, men frågor om djurfria bostäder, centraldammsugare och parfymfria tvättmaskiner låg utanför VISIRs intressesfär. VISIR fick en undersökningsrapport för år 2019 av Astma- och Allergiförbundet, men sedan beslöt vi att gå vidare med enbart tobaksenkäter.

Under tiden 2021-2022 har VISIR-medlemmarna Suzanne Bengtsson, Marita Björk, Gert Essle och Bo Hyttner arbetat i en grupp med att kartlägga förekomsten av rökfria flerfamiljshus i Sverige. Vi har också samlat in exempel på störningar från tobaksrökning i bostäder och sammanställt råd för att komma till rätta med störningarna. VISIR-gruppen har arbetat genom sökande på internet, mejl och telefonsamtal till allmännyttiga bostadsföretag samt haft digitala gruppmöten och andra kontakter. Aktuell lagstiftning och rättsfall har samlats in.

Undersökningens syfte, begränsningar och omfattning

Syftet har varit att:

- Uppdatera och utvidga kartläggningen för rökfritt boende
- Studera problemet med rökning på balkonger

- Ta del av insändare i pressen om rökning i bostäder
- Ge boende råd om lagstiftningen och vad man kan göra, när man ofta störs av rökande grannar

Vi vet från tidigare förfrågningar, att kännedomen om tobaksrökningens nackdelar är god inom bostadssektorn. Vi vet också, att lagstiftningen mot tobaksbruket i boendet inte tycks ha hängt med i utvecklingen. Det intressanta har därför varit, att undersöka hur många bostadsföretag, som har vågat gå före och avtala bort rökning eller bygga nya, rökfria bostäder. Enbart förbud håller inte.

Även om man bara ställer ett fåtal frågor, kommer många inte att svara, medan å andra sidan enstaka svar, som når oss, kan berätta om domstolsfall, som har gått emot bostadsföretagets rökförbud. I flera fall har rökfria bostäder sålts till en annan förvaltare. Då är det inte säkert att rökförbudet finns kvar.

Då både bostadsbilden och svaren kan se olika ut, har vi begränsat utskicken och telefonsamtalen till ett urval av bostadsföretag i Sverige. Inledningsvis vände vi oss till Allmännyttan, som organiserar kommunala bostadsföretag. Den centrala organisationen kunde inte hjälpa oss tillräckligt, varför vi sökte uppgifter från varje kommun på dess digitala hemsida.

Som väntat såg hemsidorna mycket olika ut. Små kommuner med huvudsakligen enfamiljshus intresserade oss inte, men lite större kommuner har som regel fastigheter för hyres- eller bostadsrätter och visar gärna upp dem på sina hemsidor. Har man tur, kan man redan här få läsa, var det finns rökfritt boende, men oftast fick vi gå vidare för att finna kontaktuppgifter.

Vi har genomgående frågat efter adresser och antal lägenheter med rökfritt boende för att få en grund för enhetlig statistik. Det viktiga var, att kartlägga rökning i bostaden och utrymmen i dess omedelbara närhet såsom entré, trapphus och på balkong eller liknande, där man vistas mest.

Resultat från kartläggningen

Antalet bostadsföretag, som har kontaktats men inte svarat, är dubbelt så stort som de som har svarat.

Av 94 skriftliga och muntliga svar från bostadsföretagen framgår att:

- Det är 56 bostadsföretag som har eller planerar att inom ett eller två år införa rökfritt boende i vissa eller alla sina bostäder i kommunen. Dessa företag meddelar, att de tillsammans har minst 4926 rökfria bostäder.
- Det är 36 bostadsföretag som tillåter rökning i alla sina bostäder, varav ett företag anger att man kräver rökdetektor och ansvar vid skada. Det är dock svårt för en hyresvärd att bevisa, att hyresgästen har varit vårdslös, när skada har uppstått, till exempel missfärgning, eftersom det kan betraktas som normal förslitning.

Rökning på balkonger nämns ofta som störande och är ett stort problem. Rökarna tycks tro, att deras rök snabbt blandas ut i luften till en för omgivningen uthärdlig halt. Man ser ju inte alltid röken, trots att grannar, som bor intill eller ovanför, känner igen den irriterande lukten. Det ser inte ut som vid grillning på balkong, som ofta är förbjudet. Synen på balkongrökning varierar bland bostadsföretagen. Man vet, att det inte är lätt att placera alla luftintag så, att de inte kan förorenas av tobaksrök. Många drar därför slutsatsen, att ett totalförbud för rökning i bostadsområdet är den enda säkra lösningen. Men håller det vid en rättslig prövning?

Rättsläget

Exempel på hård kamp för att försvara rätten att slippa tobaksrök har inkommit både från enkätsvar och från insändare, som vi har hittat. Dessa visar, att det är åtskilligt kvar att göra för rättvisan.

Två företag har försökt införa rökfritt boende men har tvingats backa efter prövning i hyresnämnd eller i domstol. Ett av företagen önskar få juridisk hjälp eller tips. Det är svårare att införa rökförbud i befintliga bostäder än i helt nya, där man kan skriva in rökförbud, när de första avtalen tecknas. Vad som gäller vid ombyggnad eller upprustning av gamla bostäder är oklart.

Det finns ett rättsfall från Norrköpings tingsrätt (2020-10-05 mål nr T 3852-19), där en bostadsrättsinnehavare tvingades avträda sin lägenhet, eftersom grannar vittnade om att de hade upplevt konstanta störningar av röklukt under längre tid, och att innehavaren inte hade iakttagit rättelse efter anmodan.

Vi har sammanställt en lista med länkar "Vad lagen säger:" samt en lista med tio punkter för icke-rökare "Störande rökning" och annan med råd "Till dig som röker".

VISIR kan med fördel arbeta för att skärpa lagstiftningen mot störande rökning i bostäder på samma sätt som vi har drivit på för att förbjuda rökning på allt fler platser i samhället. Målet är att det överallt ska vara icke-rökarna som avgör, om det ska vara möjligt att röka på en plats inomhus eller utomhus, och att påbörjad rökning avbryts, om någon begär det. Rökarna har ofta gott om plats att röka på behörigt avstånd från icke-rökare. Om man inte orkar flytta på sig för att röka, är det ett tecken på att ens kondition är så påverkad, att man bör sluta röka.

Gert Essle, Suzanne Bengtsson, Marita Björk, Bo Hyttner
Arbetsgruppen för Rökfria hem